

SANAT TARİHİ

10 Ağustos 2018 Cuma

'68 Kuşağı'nın makûs talihi

Paris'te 60'ların bohem sanat hayatını yaşayan, bugün de üretimlerine orada devam eden '68 kuşağı sanatçılarından Utku Varlık'tan 'Zero Hipotez' adlı sergisine paralel olarak yayımlanan bir kitap: 'Zero Hipotez: Fragmanlar'. Kitap, Türkiye sanatının son 60 yıllık tarihini birçok anı, hikâye ve tanıklık eşliğinde anlatıyor...

KÜLTİĞİN KAĞAN AKBULUT

68 Kuşağı sanatçılarından Utku Varlık, Paris'te dönemin bohem sanat hayatını yaşayan ve orada kalmaya karar verip, üretimlerini bugün de Paris'teki atölyesinde sürdüren isimlerden. Bir yandan da o kuşaktan olup güncel sanatla karşılaşan ve onunla didişen bir isim. 27 Nisan-2 Haziran tarihleri arasında Bozlu Art Project Nişantaşı'nda açılan 'Zero Hipotez' sergisi de sanatçının imge ve metinle olan ilişkisini ortaya koymuştu.

Bozlu Sanat Yayınları, sergiyle kışut olarak bir de kitap yayımladı. 'Zero Hipotez: Fragmanlar' bir katalog değil, sergiyle birlikte düşünülmüş, üretilmiş bir anı/öykü kitabı. Sanatçının blog'unda yayımladığı metinlerin seçkisinden oluşan kitap, roman bütünlüğünde okunabiliyor. Başkarakter Roby Zober, Varlık'ın yol arkadaşı olmakla kötü ikizi olmak arasında gidip geliyor. Zober'in anılarını takip ederken hangi aşamada Varlık'ın sesine geçiyoruz, belli olmuyor. Bu da kitabın gerçeklikle kurgu arasındaki yönünü kuvvetlendiriyor.

Zober'in anlattıkları arasında Türkiye sanatının son 60 yıllık tarihine dair birçok anı, hikâye ve tanıklık yer alıyor. Aralarında neler mi var? Sırf Sovyet malı fotoğraf makinesi kullandığı için işkence gören sanat öğrencisinden Maltepe ressamlarının kuruluşuna, otostopla Paris'e ve başka ülkelere sergi görmeye giden sanatçılardan Anadolu'ya resim öğretmeni olarak atanan Akademi mezunlarına kadar tarihimizden birçok doneyi görmek mümkün.

'Zero Hipotez' bölümü kitabın ruhunu da özetler nitelikte. Bölüm Avni Arbaş, Abidin Dino gibi sanatçılar üzerinden Paris'teki Türkiye ressamlarının haletiruhiyesini yansıtır. O döneme dair anlatılardaki yokluk ve yaratıcılık arasındaki ilişkiye yeni bir bakış getirir. Ancak bir bölüm var ki, dönem sanatının ve iktidarla ilişkisinin ne kadar tuhaf olduğunu ortaya koyuyor. 'Çağdaş Türk Sanatı Avrupa'da' başlıklı bölüme bakalım.

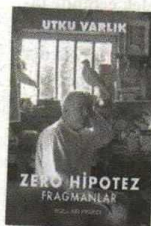
Hepimizin bildiği gibi, o dönemin sanatçılarının yaşamak için sadece birkaç yolu vardır. Akademi'de hoca olmak, o olmazsa Anadolu'da öğretmen olarak çalışmak. Ya da çılgınlık edip Paris'e taşınmak. Paris'te de parasızdırlar, ancak "Paris'te olmak zaten bir şeydir". Dönemin sanat yarışmaları da tipiktir ve bilindik isimler ödüllendirilir. Yurtdışında da Türkiye sanatı yok denecek kadar azdır. Paris'te biyükelçilik görevini sürdüren Celal Çalışlar, Türkiye sanatını temsil etmek için bir

Geleneksel Akademi Balosu, 1967. Alaettin Aksoy, Utku Varlık, Aziz Çalışlar, Aysegül Devrim, Filiz Çalışlar, Hale ve Necati Ayden.

sergi hazırlamaya çalışır. Biyükelçilikte bir yemek düzenlenir. **Şöyle anlatır Varlık:** *Bir yerden "Lütfen önce bu sergiye kim katılmak istiyor?" diye soru yükseldi. Yaşar Yeniceci parmak kaldırdı, "Ben katılmak istiyorum," deyince gelen yanıt o kadar da naif değildi. "Ha...si...tir, sen kim oluyorsun!" Masa birden dağıldı. Celal Bey şaşkınlı, hayatında böyle bir şey görmediği ya da kişilikleri yeterince tanımadığı için bir şeyler söylemek istedi. "Beyler burada toplanmamızın amacı..." derken karşısında oturan Fikret Muallâ'nın gözlerini kısarak "Biz sizin ananızı si...riz" sözü bardağı taşırdı! Çevreden "Lütfen ağzını bozma Fikret," diyerek uyarılar, yatıştırma amaçlı sözler, şitemler yükselince Celal Bey espri gibi aldığını göstermek için "Belki bir bildiği vardır" diye yanıtladı, fakat bu da ortalığı yatıştırmaya yetmedi. Masadaki itişme kavgasına daha da arttı. Bazıları çaktırmadan ayrıldı, yumruklasmalar olurken servis yapanlardan biri Celal Bey'e gelerek bazı tiplerin arka tarafta hanımına sarkıntılık ettiğini söyleyince, biyükelçinin dünyası karardı. Şömine maşasını aldı, garsonla beraber o tarafa yöneldi.*

Bu hikâye şu an okuyan için trajikomik bir anı/dedikodu karışımından başka bir şey olmayabilir. Ancak sanatçıların iktidarla olan tuhaf ilişkisini de ortaya koyuyor. Sanatçıların dertleri belki benzer şekilde devam ediyor. Ancak bazen eski hikâyelere bakmak, şu anki durumumuzu daha net değerlendirmemize olanak sağlayabiliyor. 'Zero Hipotez: Fragmanlar' bundan sonraki sanat tarihi yazımlarında yerini alacak. ■

**ZERO HİPOTEZ:
FRAGMANLAR**
Utku Varlık
Bozlu Art Project, 2018
310 sayfa, 35 TL.